

De Schepping voltrekt zich

Een psychologische interpretatie van het eerste evangelie

Colofon

ISBN: 978 90 8954 724 8

1e druk 2014

© 2014, DR. FRITZ KUNKEL

Vertaling: Rob de Visser

Uitgeverij Elikser

Ossekop 4

8901 AA Leeuwarden

Telefoon: 058-2894857

www.elikser.nl

Vormgeving binnenwerk en omslag: Evelien Veenstra

This book was translated to Dutch and published with the permission and support from Fritz Kunkel's heirs.

Every effort has been made to trace all legal copyright holders still in possession of any rights regarding the book 'Creation Continues' by Fritz Kunkel (published in 1947), obtain permission from them and to ensure that all credits are correct. The translator and publisher have acted in good faith at all times and on the best information available to them at the time of publication. We apologise for any inadvertent omissions, which will be corrected as soon as possible if notification is given to us in writing. To that end, please contact translator Rob de Visser at viss5297@planet.nl

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the translator and the publisher.

De Schepping voltrekt zich

*Een psychologische interpretatie
van het eerste evangelie*

DR. FRITZ KUNKEL

Vertaling: Rob de Visser

Voorwoord

Het doel van dit boek is het onderzoeken en verklaren van het Evangelie van Mattheüs en het vergroten van zijn invloed op de moderne lezer. Het uitgangspunt is daarom vooral psychologisch. Historische overwegingen worden buiten beschouwing gelaten, met uitzondering van de psychologische verschillen tussen de originele lezer (de tijdgenoot van Mattheüs) en de eigentijdse lezer. Het gaat ons niet om de vraag of Jezus daadwerkelijk deed en zei wat Mattheüs opschreef. We zullen de invloed van Jezus' persoonlijkheid op zijn discipelen proberen te doorgronden, en hoe hij via die discipelen Mattheüs beïnvloedde en via Mattheüs ons.

Deze aanpak stelt ons in staat de artistieke kwaliteiten van Mattheüs' werk, en de invloed ervan op de moderne mens, te waarderen. Maar het voorkomt theologische discussie en filosofische speculatie. Het wezen van het Evangelie van Mattheüs is echter zowel psychologisch als theologisch. 'De komst van het Hemels Koninkrijk' en 'de komst van de Mensenzoon' kunnen en moeten onderzocht worden door zowel psychologen als theologen. De meest basale voorbereiding op en de geringste ervaring met de komst van het Koninkrijk, ja, zelfs het ontbreken van die ervaring en het wantrouwen jegens de komst ervan, hebben een onmiskenbaar psychologisch effect op ons. Dit effect is een belangrijk psychologisch onderzoeksobject en dit onderzoek zou moeten gelden als uitgangspunt voor de theologische discussie over het Hemels Koninkrijk.

Aan de andere kant zijn er vele scholen binnen de psychologie. Dit boek presenteert slechts een uit de vele mogelijke psychologische interpretaties van het eerste evangelie. Het probeert niet mensen te overtuigen of te bekeren. Integendeel, door controverses aan te wakkeren en onafhankelijk onderzoek uit te lokken, zal het meer betekenen voor de religieuze ontwikkeling van de toekomst dan de oprichting van een 'school voor religieuze psychologie'. Het

christendom zou zich moeten baseren op individuele ervaringen, niet op 'scholen'. Vandaar dat de bijdrage van dit boek ofwel een stimulans is voor individuele en oprechte religieuze ontdekkingen, of helemaal niets.

Los Angeles, september 1946

Fritz Kunkel

Dankwoord

Ik ben mijn dank verschuldigd aan alle auteurs die in de voetnoten van dit boek zijn genoemd. Maar ik zou graag drie mannen in het bijzonder willen noemen, die mijn werk diepgaand hebben beïnvloed. Zij zijn C.G. Jung, wiens verkenning van het collectieve onderbewuste mijn eigen psychologie sterk heeft verrijkt; Johannes Wilkens, die de eerste poging tot een artistiek begrip van Mattheüs waagde; en H.B. Sharman, wiens *Records of the Life of Jesus* me hielp de dynamische mogelijkheden van het evangelie in te zien.

Hierbij wil ik onderstaande instituten bedanken voor hun toestemming om uit de genoemde boeken te citeren: de International Council of Religious Education voor *The Revised Standard Version of the New Testament* © 1946, Harper and Brothers voor *The Moffatt Bible - A New Translation*, de University of Chicago Press voor *The New Testament: an American Translation* door C.J. Goodspeed.

Inleidend woord van de vertaler

Fritz Kunkel⁰¹ schreef zijn *Creation Continues* in 1946, vlak na de Tweede Wereldoorlog. Het tijdsbeeld van toen is niet te vergelijken met het tijdsbeeld van nu. De toen algemeen als wetenschap geaccepteerde dieptepsychologie is inmiddels vervangen door de symptoombestrijdende psychologie van nu, die vooral door het gebruik van medicijnen het gedrag van de mens met psychologische problemen probeert te reguleren. Het christendom – het andere element van Kunkels Religieuze Wij-psychologie – leek destijds aan een opleving toe, maar lijkt de laatste decennia juist aan het eind van zijn Latijn.

Sommige door Kunkel beschreven tijdsbeelden doen wat geda-teerd aan, maar beschrijven vrij precies hoe de tijdgeest van toen was. Kunkel was zijn tijd in vele opzichten echter ver vooruit. Maar ook hij kon toen onmogelijk zien dat zowel de religieuze opleving van vlak na de oorlog – en dan nog in zijn eigen kring – als de furore die de dieptepsychologie toen maakte, zouden worden overspoeld door de toen nog niet aan de horizon verschenen welvaartsgolf van de westerse samenlevingen. Hoewel de grote crisis van de Tweede Wereldoorlog net achter de rug was en de weg leek te hebben vrij-gemaakt voor een hoopvolle, nieuwe toekomst, werd in de loop van de erop volgende decennia langzaam maar zeker duidelijk dat het ergste nog moest komen. Misschien had Kunkel – die in 1956 over-leed – daar toch een zeker voorgevoel van toen hij erop wees dat ‘de grote beproevingen de geboorteweeën zijn van de nieuwe wereld. Ze begonnen toen Jezus werd gekruisigd en ze hebben hun climax nog niet bereikt.’

01 Opmerking vertaler: Zijn oorspronkelijke achternaam was Künkel (met um-laut) en alle boeken uit zijn Duitse tijd (tot en met 1939) dragen die naam. Toen hij per boot vertrok naar Amerika ‘gooide hij de umlaut-puntjes in de oceaan om voor altijd te verdwijnen, omdat ze er in Amerika toch geen raad mee zouden weten’. Sindsdien gebruikte hij (en zijn familie) de naam Kunkel.

We leven nu in een tijd waarin de wereldbevolking geregeerd wordt door de drie klassieke verleidingen waaraan Jezus werd blootgesteld in de veertig dagen in de woestijn: Politieke Macht, Religieuze Macht en de Macht van de Materiële Welvaart. We onderschatten steeds weer de sluwheid en de taaigheid van deze Macht, zowel buiten ons als in ons. Het slot van het Onze Vader is niet voor niets: 'Breng ons niet in verleiding, maar verlos ons van het Kwaad.'

Hopelijk kan deze vertaling een bijdrage leveren aan onze zoektocht naar de uitweg uit de benarde situatie waarin onze van verleidingen vergeven wereld verkeert. Kunkels boek is een (diepte) psychologische interpretatie van het eerste evangelie. Het ademt het licht en het zout uit: een inspirerend licht dat een volstrekt onverwacht schijnsel werpt op de teksten van Mattheüs en een prikkelend en confronterend zout dat ons onverbiddeijk tot inzicht en inkeer brengt. Deze combinatie zet ons in beweging, of we het nu leuk vinden of niet. We beseffen uiteindelijk dat we co-creators zijn en gaan op reis naar een nieuwe toekomst, naar een Nieuwe Hemel en een Nieuwe Aarde. Een persoonlijke (nachtzee)reis vol risico's en gevaren, dwars door de crises van onze tijd heen. Mattheüs' evangelie is het kompas, dat door Fritz Kunkels creatieve arbeid gemaakt is tot een krachtig navigatiemiddel dat van onschatbare waarde zal blijken te zijn als we reisplannen hebben of al onderweg zijn.

Met dank aan mijn zoon Tim, die het 'Voorwoord' en de 'Prelude' heeft vertaald. De cijferaanduidingen in de tekst tussen de haakjes verwijzen naar de Bijbeltekst van het Mattheüs-evangelie zelf.

Rob de Visser

Winterswijk, 18-11-2014

Inhoud⁰²

Voorwoord	5
Dankwoord	7
Inleidend woord van de vertaler	9
Prelude	17
Mattheüs en de moderne psychologie	17
De psycholoog leest Mattheüs	17
Mattheüs schrijft zijn boek	22
Het boek verandert de lezer	27
DEEL 1: De poort	33
1.1 Genesis (1:1-25)	33
1.2 Strategie (2:1-23)	38
<i>Meditatie: de maagdelijke geboorte</i>	41
1.3 Doop (3:1-17)	44
<i>Meditatie: doop</i>	48
1.4 Verleiding	50
1.4.1 De eerste innerlijke stappen (4:1-11)	50
1.4.2 De eerste uiterlijke stappen (4:12-25)	60
<i>Meditatie: het oude en het nieuwe</i>	61

02 Systematiek van de onderverdeling in delen, hoofdstukken, paragrafen e.d. (zie ook afbeelding 1):

- De onderverdeling en benamingen zijn van Kunkel.
- Het eerste cijfer van de vetgedrukte kopjes verwijst naar het desbetreffende deel (er zijn zeven delen).
- Het tweede cijfer verwijst naar de hoofdstukken zoals die in de Bijbel zijn aangegeven.
- Het derde en vierde cijfer zijn nadere onderverdelingen van Kunkel, soms nog verder onderverdeeld in cursieve kopjes.
- Cursieve kopjes verwijzen verder naar intermezzo's van Kunkel, zoals introducties en meditaties.

DEEL 2: De kaart	63
<i>Introductie</i>	63
2.5 Het spirituele doel	65
<i>Het kader (5:1, 2 en 7:28, 29)</i>	65
<i>Eerste instructie: Magna Charta (5:3-16)</i>	66
2.5.1 Het centrum van de Magna Charta (5:10-12)	66
<i>Meditatie: Homo communis</i>	68
2.5.2 De Zegeningen (5:3-9)	71
2.5.3 Het licht en het zout (5:13-16)	78
<i>Tweede instructie: vijf werken (5:17-48)</i>	80
<i>Introductie (5:17-20)</i>	80
1 Zweren (5:33-37)	81
2 Overspel (5:27-32)	83
3 Lijdzaamheid (5:38-42)	87
4 Vriendschap (5:21-26)	89
5 Vijandschap (5:43-48)	92
2.6 De spirituele middelen	96
<i>Derde instructie: de oefening in de aanwezigheid van God (6:1-18)</i>	96
<i>Introductie</i>	96
2.6.1 Gebed (6:5-15)	97
2.6.1.1 Geef ons heden ons dagelijks brood (6:11)	97
2.6.1.2 Uw Koninkrijk kome, uw wil geschiede op aarde zoals het is in de hemel (6:10)	99
2.6.1.3 Vergeef ons onze schulden (6:12)	101
2.6.1.4 Uw naam worde geheiligd (6:9)	104
2.6.1.5 Breng ons niet in verleiding (6:13)	106
2.6.1.6 Onze Vader die in de hemel is (6:9)	109
2.6.1.7 Verlos ons van het kwaad (6:13)	111
2.6.1.8 Persoonlijk gebed (6:5-8)	114
2.6.1.9 Vergeving (6:14-15)	116
2.6.2 Aalmoezen geven (6:2-4)	118
2.6.3 Vasten (6:16-18)	122
<i>Meditatie: het Onze Vader</i>	125
1 Onze Vader in de hemel	126
2 De heilige naam	126
3 Het Koninkrijk, Zijn wil	127
4 Het dagelijks brood	128

5 Vergeving	128
6 Verleiding	129
7 Het kwaad	130
Vierde instructie: geloof (6:19-7:12)	131
<i>Introductie</i>	131
1 Onze schat (6:19-24)	132
2 Onze zorgen (6:25-32)	134
3 Ons koninkrijk (6:33-34)	136
2.7 De spirituele beslissing	138
Vierde instructie: geloof (vervolg)	138
4 Onze onafhankelijkheid (7:1-6)	138
5 Onze afhankelijkheid (7:7-12)	140
Vijfde instructie: twee wegen (7:13-27)	143
<i>Structuur</i>	143
1 De beslissing (7:13-19)	144
2 Het deel en het geheel (7:21-23)	148
3 De twee huizen (7:24-27)	149
DEEL 3: De weg	151
<i>Structuur</i>	151
3.8 De innerlijke reis	152
3.8.1 Drie helingen (8:1-17)	152
3.8.2 De nachtzeereis (8:19-27)	155
3.8.3 De waanzinnigen (8:28-34)	159
3.9 De nieuwe wijn	162
<i>Introductie</i>	162
3.9.1 Vergeving (9:2-15)	164
3.9.2 Heling en groei (9:18-33)	167
<i>Structuur</i>	170
3.10 Ontdekken door onderwijzen	172
<i>Introductie</i>	172
<i>Transitie (9:35-10:4)</i>	173
3.10.1 De missie (10:5-22)	174
3.10.2 De Mensenzoon (10:23-25)	176
3.10.3 Het zwaard (10:26-42)	179
3.11 De komende	183
<i>Introductie</i>	183
3.11.1 De nieuwe leider (11:1-14)	184

3.11.2 Stiltemoment (11:15)	186
3.11.3 Overwinnen door te verliezen (11:16-30)	187
3.12 De nieuwe Sabbat	189
<i>Introductie</i>	189
3.12.1 Het werk van de Sabbat (12:1-21)	191
3.12.2 De innerlijke beslissing (12:22-37)	193
3.12.3 Terugval en genezing (12:38-50)	195
3.13 Het Koninkrijk	197
<i>Introductie</i>	197
3.13.1 De grond en het zaad (13:3-23)	197
3.13.2 Nog drie parabels (13:24-35)	200
3.13.3 De esoterische parabels (13:36-52)	202
DEEL 4: Kruispunt	209
<i>Introductie</i>	209
4.14 De nieuwe start	210
4.14.1 Herodes (14:1-12)	210
4.14.2 Het nieuwe voedsel (14:13-21)	212
4.14.3 De nieuwe nachtzeereis (14:22-36)	214
4.15 Het hart en het geheel	216
4.15.1 Het hart (15:1-20)	216
4.15.2 Stilte (15:21)	219
4.15.3 Het geheel (15:22-28)	220
4.16 De ontdekking	224
4.16.1 Wie is de Mensenzoon? (16:1-16)	224
4.16.2 Stilte	227
4.16.3 De sleutels van het Koninkrijk (16:17-28)	227
4.17 Spirit en materie	232
4.17.1 Spirit (17:1-13)	232
4.17.2 Materie (17:14-27)	236
4.18 De Wij-beleving	239
<i>Introductie</i>	239
4.18.1 Het kind (18:1-10)	240
4.18.2 Stilte (18:11)	242
4.18.3 De schapen (18:12-20)	242
4.18.4 De woede van God (18:21-35)	245

DEEL 5: De nieuwe weg	247
<i>Introductie</i>	247
5.19 Verlies is winst	248
5.19.1 Familiebanden (19:1-15)	248
5.19.2 Stilte	250
5.19.3 Bezittingen (19:16-30)	251
5.20 De laatsten zullen de eersten zijn	252
Het ontbrekende hoofdstuk: Stilte	255
5.21 Aanval (22:1-22:14)	257
<i>Structuur</i>	257
5.21.1 Drie aanvallen (21:1-22)	257
5.21.2 Autoriteit (21:23-27)	260
5.21.3 Drie parabels (21:28-22:14)	260
5.22 Tegenaanval (22:15-46)	262
5.23 Diepte-charges	267
<i>Structuur</i>	267
5.23.1 Egocentriciteit (23:1-12)	268
5.23.2 De zeven Waarschuwingen (23:13-33)	269
5.23.3 Collectieve schuld (23:34-39)	272
DEEL 6: De nieuwe kaart	275
6.24 De grote beproeving (24:1-42)	275
<i>Introductie</i>	275
6.24.1 De valse Christussen (24:1-26)	276
6.24.2 De Mensenzoon (24:27-28)	278
6.24.3 Bereidheid (24:29-42)	279
6.25 Voorbereid zijn (24:43-25:46)	281
<i>Introductie</i>	281
6.25.1 Drie parabels (24:34-25:30)	282
6.25.2 Het laatste oordeel (25:31-46)	285
DEEL 7: De nieuwe poort	289
<i>Meditatie: de twee poorten</i>	289
7.26 De poort naar binnen (26:1-56)	291
7.26.1 Voorbereiding (26:1-19)	291
7.26.2 Het laatste avondmaal (26:20-35)	293
7.26.3 Gethsemane (26:36-56)	295

7.27 De poort naar buiten (26:57-27:66)	297
7.27.1 Getuigen (26:57-75)	297
7.27.2 Veroordeling (27:1-26)	299
7.27.3 Kruisiging (27:27-50)	301
7.27.4 Dood (27:45-56)	303
7.27.5 Begrafenis (27:57-66)	304
<i>Meditatie: innerlijk Golgotha</i>	306
7.28 De poort voorbij	308
<i>Introductie</i>	308
7.28.1 Het licht van gene zijde (28:1-10)	311
<i>Meditatie: innerlijk Pasen</i>	313
7.28.2 De stem van gene zijde (28:11-20)	314
Afbeelding 1: De zeven delen van het eerste evangelie	316
Afbeelding 2: De boog en de brug	317
Afbeelding 3: De Zegeningen en het Onze Vader	318
Afbeelding 4: Structuur van hoofdstuk 16	320

Prelude

Mattheüs en de moderne psychologie

De psycholoog leest Mattheüs

Waarom zouden wij het Nieuwe Testament nog lezen? De religie is vermoord door de wetenschap. Het christendom is een middeleeuws bijgeloof, een massahypnose, opium voor het volk. Waarom zouden wij ons ermee bemoeien? Dat is één standpunt. Maar er is een ander.

Als een psycholoog leest wat er wordt geschreven en hoort wat er wordt gezegd over het christendom tegenwoordig, vindt hij behalve afgezaagde lectuur en oppervlakkig gepraat ook vele waardevolle discussies en belangrijke filosofische ontdekkingen. Er zijn zowel emotionele polemieken als kalme meditatieën, en bovendien zijn er praktische ontdekkingsreizen om het onbekende te verkennen. Omdat de psychologie heeft geleerd te experimenteren met wat ze 'het onderbewuste' noemt, zijn we ons ervan bewust dat de psychologie en de religie over hetzelfde gaan: de evolutie van het bewustzijn. Als men de religieuze ontwikkeling van onze tijd bekijkt, zal niemand kunnen zeggen dat dit de stuiptrekkingen zijn van een stervend geloof. Het lijkt meer op een nieuw begin. Het christendom komt tot wasdom, zo te merken. Het zou wel eens een beslissende factor kunnen zijn in de toekomst van de mensheid.

Als we dit op zijn minst als mogelijkheid accepteren, moeten onze urgentste psychologische vragen zijn: Wat is het christendom? Wat is het de afgelopen negentien eeuwen geweest? Wat zal het morgen zijn? Wie was Jezus? Wat ging er in diens bewuste en onbewuste om? Hoe zag hij zichzelf? Wat predikte en deed hij (afgezien van de legendarische dingen die aan hem zijn toegeschreven)? Is het waar dat hij doden weer tot leven kon wekken? Is

hij zelf weer opgestaan uit de dood? Leeft hij nog? En zo ja, in welke zin, op welk niveau, in wat voor soort werkelijkheid bestaat hij dan?

Al deze vragen kunnen langs verschillende invalshoeken worden benaderd: historisch, theologisch, filosofisch en psychologisch. De psycholoog moet het uitgangspunt voor zijn antwoord in zichzelf vinden en in zijn tijdgenoten van wie hij de ervaringen kan verkennen. Dit psychologische uitgangspunt kan het best worden uitgedrukt in een aantal nieuwe vragen: Wat is die speciale invloed die het Nieuwe Testament – of Jezus – heden ten dage nog uitoefent? Wat gebeurt er met ons als we zijn woorden horen? Het staat buiten kijf dat sommige mensen grondig zijn veranderd door zijn boodschap. Hun plaats in de wereld, hun vergissingen en ellende, hun plichten en successen, kwamen plots in een ander daglicht te staan. Het is net alsof zij andere mensen zijn geworden, herboren, verlost, verkwikt, opgetild naar een nieuw werkelijkheidsniveau. Wat betekent dit allemaal, psychologisch gezien? Het gebeurt met mensen zoals wij. Er moet een psychologie zijn die zo'n verandering beschrijft, verklaart en misschien zelfs helpt te bewerkstelligen.

We moeten de relatie tussen onszelf en het Nieuwe Testament verkennen en dat kunnen we uiteraard niet als we zijn invloed niet zelf hebben ondervonden. Voordat we Beethoven bespreken, moeten we eerst geraakt zijn door zijn muziek. Het is niet genoeg om de Bijbel te lezen zoals een historicus Julius Caesar leest, met afstandelijke en objectieve kritiek. We moeten zelf in de reageerbuis kruipen. In het belang van een eerlijk onderzoek, moeten we onze ziel zonder terughoudendheid blootstellen aan de kracht van het boek. We moeten doen wat Jezus zijn discipelen leerde of op zijn minst proberen dat te doen. We moeten naar zijn principes leven, anders kunnen we niet oordelen of hij leeft of dood is. 'Indien iemand Zijn wil doen wil, zal hij van deze leer te weten komen of zij van God komt of dat ik uit mijzelf spreek' (Johannes 7:17).

Waar moeten we beginnen met lezen? Welk evangelie komt het dichtst bij de historische waarheid? De Jezus van Marcus kon niet zeggen wat de Jezus van Johannes zei. De Jezus van Mattheüs

kwam uit Bethlehem en ging naar Nazareth om vervolging door koning Herodes te voorkomen. De Jezus van Lucas kwam uit Nazareth, maar was volgens de volkstelling van de keizer in Bethlehem geboren. Er lijken evenveel Jezussen te zijn als evangeliën. En de oudste documenten waarvan wetenschappelijk onderzoek heeft ontdekt, dat ze aan het Nieuwe Testament vooraf zijn gegaan, kampen met hetzelfde probleem. Elk document benadrukt, op zijn zachtst gezegd, een ander aspect van Jezus' karakter. We kunnen op geen enkele manier de uiteindelijke waarheid achterhalen over de belangrijkste persoon die ooit geleefd heeft. Het resultaat is dat historici, theologen en biografen ontelbare 'levens van Jezus' hebben geproduceerd, waarbij geen interpretatie onbeschreven is gebleven, van de 'belichaming van God' en 'gezegende menselijke held' tot 'de ideale mens, tegen wil en dank vergoddelijkt'. Er is geen uitspraak over Jezus waarvoor we geen tegenspraak kunnen vinden, die net zo goed gefundeerd is. Geen enkele overtuiging is onbetwist gebleven. Elke absurde geloofs-overtuiging is op enig moment geaccepteerd door een of andere stroming of sekte.

Psychologie kan verklaren hoe en waarom de menselijke ziel bepaalde aspecten van een feit verwaarloost en de andere sterk benadrukt. Zelfs de objectiefste lezer zal bepaalde uitspraken die niet stroken met zijn mening verkeerd interpreteren. Psychologen vertellen vaak het verhaal van de vier mannen die naar dezelfde boom keken. De eerste man was houthakker en zag hout. De tweede was een schilder en zag licht en schaduw, groen, geel en bruin. De derde was een pessimist en zag dode takken en rottende bladeren. De vierde was net verliefd geworden en zag de bloesemknoppen al wachten op de eerstvolgende lente. Als je luistert naar de vier getuigen, zou je denken dat ze vier verschillende bomen zagen.

Dezelfde moeilijkheid plaagt ons, niet alleen ten opzichte van de tegenwoordige lezers van het Nieuwe Testament, maar ook met het oog op de auteurs. Marcus, Mattheüs, Johannes en Paulus laten de eerste documenten over het leven van Jezus door verschillend getinte brillen. Vóór hen ervoeren de vroegste discipelen die

Jezus vergezelden zijn daden en woorden zagezegd op verschillende bewustzijnsniveaus. Maar hoe kunnen we vertrouwen op onze lezende ogen of hun schrijvende geesten? Kunnen we überhaupt wel ergens op vertrouwen?

Deze situatie kan de student ontmoedigen wanneer hij er voor het eerst mee wordt geconfronteerd. Misschien is hij geneigd zich terug te trekken naar de vestingwerken van een ingeburgerde theorie, zich verschuilend achter de autoriteit 'van hen die de zaak wetenschappelijk hebben onderzocht'. Of misschien verliest hij het geloof in religieuze waarheid en beperkt hij zijn interesse tot natuurkunde en chemie. Tot slot zou hij kunnen begrijpen dat deze onzekerheid over de historische waarheid en de noodzakelijkheid van het doen van eigen ontdekkingen in overeenstemming is met het wezen van het christendom.

En inderdaad, we worden zo juist gedwongen op zoek te gaan naar het ware evangelie, de boodschap van Jezus, achter de vier evangeliën en zelfs achter de vroegste documenten die door de evangelisten zijn gebruikt. En we moeten het praktisch doen, niet alleen 'als de hoorders, maar ook als doeners van het woord'. We moeten in de reageerbuis kruipen, onszelf blootstellen aan de volle kracht van het Nieuwe Testament zoals het nu is, ongeacht zijn tegenstrijdigheden en vervormingen.

Zullen we met Marcus beginnen? Zijn evangelie zou het oudst zijn en het dichtst bij de 'historische waarheid' liggen. Als een oeroude ballade stelt het ons voor aan een timmerman die een God is. Het is waar dat de Jezus van Marcus 'menselijker' is dan die van Lucas en Mattheüs. Maar de raadselen waarmee hij de psycholoog opzadelt, lijken des te meer onoplosbaar. Marcus' timmerman is tegelijkertijd een 'avatar', een goddelijke superman. Hij geeft ons geen aanwijzingen over de gevoelens van deze hemelse timmerman, of hoe zijn discipelen werden veranderd van vissers in de steunpilaren van de kerk. Onze psychologische nieuwsgierigheid gebiedt ons de andere evangelisten te lezen.